

BÖLÜM 13

DİYABET VE EVDE BAKIM

Dilek YILDIRIM GÜRKAN¹

Hanifi DÜLGER²

Giriş

Diyabetes mellitus (DM), yaşamın herhangi bir döneminde görülebilen, ciddi komplikasyonların ilerlemesi ile birlikte yeti yitimine kadar giden ve bireyin yaşam kalitesini önemli derecede etkileyen sık görülen hastalıklardan biridir (1).

DM insidansı ve prevalansı son yıllarda sürekli olarak artan kronik bir hastalıktır (2). 2000 yılından bu yana, Uluslararası Diyabet Federasyonu (UDF) diyabetin ulusal, bölgesel ve küresel oluşumuna ilişkin bildirimlerde bulunmaktadır. UDF'ye göre 2009'da 285 milyon insanın diyabetli olduğu (Tip 1 DM ve Tip 2 DM kombine), 2011'de 366 milyon, 2013'te 382 milyon, 2015'te 415 milyon ve 2017 yılında bu sayının 425 milyona yükseldiği tahmin edilmektedir (3). DM'nin dünya genelinde 2017 yılı içerisinde dört milyon ölüme neden olduğu tahmin edilmektedir ve dünyadaki ölüm nedenleri arasında ilk 10 arasında yer almaktadır (3).

2019'da küresel diyabet prevalansının %9,3 (463 milyon kişi) olduğu, 2030'da %10,2'ye (578 milyon) ve 2045'te ise %10,9'a (700 milyon) yükseleceği tahmin edilmektedir. Prevalans kentdeki bireylerde (%10,8) kırsala göre daha yüksektir (%7,2). Prevalansın gelir düzeyinden etkilendiği, yüksek gelirli ülkelerde (% 10,4) düşük gelirli ülkelere göre (% 4,0) göre daha yüksek olduğu görülmektedir (3).

Türkiye'de de DM prevalansı hızla artış göstermekte olup, dünyadaki DM verileri ile benzerlik göstermektedir. 2021 yılında Türkiye'de DM'li birey sayısı 9

¹ Öğr. Gör. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, dilek.yildirim@yobu.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik AD., hanifidulger@gmail.com

kolojik rahatsızlıklar görülebilmektedir. Diyabette psikososyal sorunlar o kadar sık görülmektedir ki, DM'de görülen psikososyal sorunları ölçmek için diyabet sıkıntı ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçekte yer alan diyabete bağlı sıkıntı, bir hastanın hastalık yönetimi, destek, duygusal yük ve bakıma erişim konusundaki endişesi olarak tanımlanmıştır (26). DM'de tedavi edilemeyen psikososyal iyilik hali kötü glisemik indeks, tedavi uyumsuzluğu ve depresyona yol açmaktadır. Depresyon bilişsel gerileme ve kötü öz bakım sonuçlarına neden olmaktadır (27). Evde bakım hemşiresi, hastalığa bağlı olsun ya da olmasın hemşire gözlem yeteneğini ve ölçekleri de kullanarak hastanın yaşadığı psikososyal sorunları değerlendirmesi gerekmektedir. Evde bakım hemşiresinin hastanın ihtiyaç duyduğu değişikliklere yönelik desteği ve motivasyonu da tedaviye uyumu önemli derecede etkilemektedir.

Sonuç

Diyabet bireyi çok yönlü etkileyen bir hastalıktır. Evde bakım ekibi ve evde bakım hemşiresi hastanın semptomlarını kontrol etmesine, komplikasyon oluşumunu önlemesine ve yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlayabilir. Evde bakım hemşiresi, diyabetin yönetim sürecinde hem DM'li bireye hem de ailesine önemli profesyonel destek sağlar.

KAYNAKLAR

1. Eren İ, Erdi Ö, Özçankaya R. Tip II diabetik hastalarda kan şekeri kontrolü ile psikiyatrik bozuklukların ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2003;14(3):184-91.
2. Oksel E. Diyabetli Hastanın Evde Bakımı. Fadıloğlu Ç. Ertem G. Şenuzun Aykar F (ed.) *Evde Sağlık ve Bakım* içinde. Amasya: Göktuğ Basın Yayın ve Dağıtım. 2013.p.127-134.
3. Saeedi P, Petersohn I, Salpea P, et al. Saeedi, Pouya, et al. Global and regional diabetes prevalence estimates for 2019 and projections for 2030 and 2045: Results from the International Diabetes Federation Diabetes Atlas. *Diabetes Research and Clinical Practice*. 157 (2019): 107843.
4. Güner TA, Coşansu G. Birinci Basamakta Tip 2 Diyabetlilere Uygulanan Eğitim ve Kısa Mesaj Hatırlatmalarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Batı Karadeniz Tıp Dergisi*. 2022;6(1): 106-114.
5. Ulusal Diyabet Konsensus Grubu, Diyabet Tanı ve Tedavi Rehberi. İstanbul, Türkiye Diyabet Vakfı; 2019, p. 14-26.
6. Yalın H, Demir HG, Olgun N. Diyabetli birey nasıl izlenmelidir?. *The Journal of Turkish Family Physician*. 2011; 2(3), 6-18.
7. Türten Kaymaz T. Kronik Hastalıklarda İzlem. Akyar İ. (ed.) *Evde Bakım* içinde. Ankara: Hedef Yayıncılık ve Matbaacılık; 2018, p. 96-101.
8. American Diabetes Association. 4. Comprehensive medical evaluation and assessment of comorbidities: standards of medical care in diabetes-2021. *Diabetes Care*. 2021 Jan; 44(Suppl 1): 40-52.

9. Duncan I, Birkmeyer C, Coughlin S, et al. Assessing the value of diabetes education. *The Diabetes Educator*. 2009;35(5): 752-60.
10. American Diabetes Association. Diagnosis and classification of diabetes mellitus. *Diabetes Care* 37.Supplement_1. 2014; 81-90.
11. Ojo O. Recent advances in nutrition and diabetes. *Nutrients*. 2021 May 8; 13(5): 1573. doi: 10.3390/nu13051573. PMID: 34066662; PMCID: PMC8151155.
12. American Diabetes Association. Erratum. Classification and diagnosis of diabetes. Sec. 2. in standards of medical care in diabetes–2016. *Diabetes Care*. 2016; 39 (Suppl. 1):13-22. *Diabetes Care*. 39.9 (2016); 1653-1653.
13. Gutch M, Kumar S, Razi SM, et al. A. Assessment of insulin sensitivity/resistance. *Indian Journal of Endocrinology and Metabolism*. 2015;19(1):160-164.
14. Adolfsson P, Riddell MC, Taplin CE, et al. ISPAD Clinical Practice Consensus Guidelines 2018: Exercise in children and adolescents with diabetes. *Pediatric Diabetes*. 2018; 19, 205-226.
15. Kirwan JP, Sacks J, Nieuwoudt S. Tip 2 diyabet tedavisinde egzersizin temel rolü. *Cleveland Clinic Tıp Dergisi*. 2017 4 (7 Ek 1), 15-21. <https://doi.org/10.3949/ccjm.84.s1.03>.
16. Zaharieva DP, Riddell MC. Prevention of exercise-associated dysglycemia: A case study-based approach. *Diabetes Spectrum*. 2015; 28(1): 55-62.
17. American Diabetes Association. Children and adolescents: Standards of medical care in diabetes. *Diabetes Care*. 2018; 41 Supp. (1): 126-136.
18. Çubuk G, İnce S. Oral antidiyabetik ilaçlar. *Kocatepe Veterinary Journal*. 2015; 8(1), 95-102.
19. Leroith D, Biessels GJ, Braithwaite SS. et al. Treatment of diabetes in older adults: an endocrine society clinical practice guideline. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*. 2019; 104(5), 1520-1574. <https://doi.org/10.1210/jc.2019-00198>
20. Apaydın H. Diyabet hastalarında sık görülebilen enfeksiyon hastalıklarından korunma: Aşılama. *Maltepe Tıp Dergisi*. 2021; 13 (1), 43-46.
21. Türkiye Diyabet Vakfı, Türk Diyabet Cemiyeti, Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği ile Diyabet Hemşireliği Derneği, Diyabetik birey aşılama rehberi, (15.06.2022 tarihinde https://www.turkdiab.org/admin/PICS/webfiles/Diyabetik_Birey_Asilama_Rehberi.pdf adresinden ulaşılmıştır.)
22. Chen HJ, Huang WH, Chan HL, et al. Improvement in cardiometabolic risk factors during smoking cessation treatment in patients with type 2 diabetes: a retrospective cohort study. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity: Targets and Therapy*. 2021 Apr 16; 14: 1695-1702. doi: 10.2147/DMSO.S303446. PMID: 33889004; PMCID: PMC8057786.
23. Peng K, Chen G, Liu, et al. Association between smoking and glycemic control in diabetic patients: results from the risk Evaluation of cancers in Chinese diabetic individuals: A longitudinal (REACTION) study. *Journal Diabetes*. 2018; 10(5): 408-418. doi: 10.1111/1753-0407.12625
24. Su J, Qin Y, Shen C, et al. Association between smoking/smoking cessation and glycemic control in male patients with type 2 diabetes. *Zhonghua Liu Xing Bing Xue Za Zhi= Zhonghua Liuxingbingxue Zazhi*. 2017; 38(11), 1454-1459.
25. Jalilian M, Sarbarzeh PA, Oubari S. Factors related to severity of diabetic foot ulcer: a systematic review. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity: Targets and Therapy*. 2020; 13: 1835.
26. Polonsky WH, Fisher L, Earles J, et al. Assessing psychosocial distress in diabetes: development of the diabetes distress scale. *Diabetes Care*. 2005 Mar; 28(3): 626-31. doi: 10.2337/diacare.28.3.626. PMID: 15735199.
27. Chew BH, Vos RC, Metzendorf MI, et al. Psychological interventions for diabetes-related distress in adults with type 2 diabetes mellitus. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. 2017 Sep 27; 9(9): CD011469. doi: 10.1002/14651858.CD011469.pub2. PMID: 28954185; PMCID: PMC6483710.